

El sistema educatiu no universitari a les Illes Balears en xifres (2016)

Belén Pascual

RESUM

A les Illes Balears es mantenen tendències d'escolarització i resultats educatius que, en un context socioeconòmic complex, ens donen visibilitat a les estadístiques estatals situant-nos enfora de les mitjanes. Les taxes d'ideïtat, els nivells de repetició de curs i graduació als estudis obligatoris o els nivells d'escolarització, continuació i graduació als estudis postobligatoris són algunes de les variables que ens indiquen unes dinàmiques i resultats que ens diferencien d'altres comunitats autònomes i ens fan més vulnerables educativament i socialment. El sentit d'un informe com aquest és sintetitzar les principals variables que, per altra banda, són elements que poden condicionar la millora, l'estancament o el retrocés del nostre sistema educatiu.

RESUMEN

En las Islas Baleares se mantienen tendencias de escolarización y resultados educativos que, en un contexto socioeconómico complejo, nos dan visibilidad en las estadísticas estatales situándonos fuera de las medias. Las tasas de idoneidad, los niveles de repetición de curso y graduación en los estudios obligatorios, o los niveles de escolarización, continuidad y graduación en los estudios postobligatorios son algunas de las variables que indican unas dinámicas y resultados que nos diferencian de otras comunidades autónomas, haciéndonos más vulnerables educativa y socialmente. El sentido de un informe como este es sintetizar las principales variables que, por otra parte, son elementos que pueden condicionar la mejora, el estancamiento o el retroceso de nuestro sistema educativo.

I. L'ESCOLARITZACIÓ EN EL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS

Fent una lectura evolutiva de les estadístiques dels darrers anys fins al curs 2015-16, comprovem una tendència a l'estabilització de l'escolarització a tots els ensenyaments. Al curs 2015-16, d'acord amb les darreres dades facilitades pel MEC, es comptabilitza un total de 206.221 alumnes, dels quals 10.278 han cursat ensenyaments d'adults i 19.097 ensenyaments de règim especial (vegeu els quadres 1, 2 i 3).

Als estudis de règim general la matrícula assoleix un total de 176.846 estudiants, 921 menys que al curs 2014-15, el que suposa un descens del 0,5%. En línies generals no es dona cap variació destacable menys en el cas dels cicles formatius de grau superior a distància, amb un increment del 15% de la matrícula; per tant, 114 estudiants més. Per altra banda, el desplaçament de la matrícula dels programes de qualificació professional inicial als programes de formació professional bàsica mostren un increment notable de la matrícula. Si als PQPI els alumnes eren entre 700 i 800, en la formació bàsica arriben a estar matriculats 1.719 estudiants (vegeu el quadre 1).

La matrícula als ensenyaments de règim general en centres públics és un dels més baixos del conjunt de l'Estat, situant-se a prop de Catalunya i de la Comunitat Valenciana (IACSE, 2014). La matrícula a l'escola privada en els ensenyaments obligatoris i el batxillerat continua sent molt superior a la mitjana estatal. L'escola pública continua concentrant la major part de l'alumnat dels

ensenyaments d'educació infantil i formació professional. L'alumnat matriculat als centres públics representa un 64% del total (un 67,8% en l'àmbit estatal), sent la formació professional on més es concentra aquesta matrícula. Els cicles formatius de grau mitjà i superior representen el 83,7% i el 83,9% de la matrícula, 8 i 9 punts més que la mitjana estatal (vegeu el quadre 4).

QUADRE I. EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT MATRICULAT EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL I PERCENTATGES DE VARIACIÓ INTERANUAL, PER NIVELLS EDUCATIUS ⁽¹⁾

	CURS 2015-16			CURS 2014-15			variació interanual
	Total	Públics	Privats	Total	Públics	Privats	
TOTAL	176846	113227	63619	177767	114381	63386	-0,5
Educ. infantil - primer cicle	5763	3416	2347	6198	3842	2356	-7,0
Educ. infantil - segon cicle	32209	20162	12047	33123	20832	12291	-2,8
Educ. primària	68749	42426	26323	69004	42901	26103	-0,4
Educació especial	653	227	426	637	212	425	2,5
ESO	43010	26256	16754	42474	25808	16666	1,3
Batxillerat ⁽¹⁾	11899	8394	3505	11801	8315	3486	0,8
Batxillerat a distància	689	689	0	774	774	0	-11,0
C.F. FP bàsica	1719	1439	280	982	816	166	75,1
C.F. FP grau mitjà ⁽¹⁾	6424	5272	1152	6384	5343	1041	0,6
C.F. FP grau superior ⁽¹⁾	4012	3338	674	4043	3434	609	-0,8
C.F. FP grau mitjà a distància	746	746	0	748	748	0	-0,3
C.F. FP grau superior a distància	848	848	0	734	734	0	15,5
Programes de qualificació professional Inicial ⁽²⁾	0	0	0	723	581	142	-100,0
Altres programes formatius	125	14	111	142	41	101	-12,0

⁽¹⁾ El % de variació representa l'increment del curs corresponent respecte al total del curs anterior.

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 2. ALUMNAT MATRICULAT EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM ESPECIAL PER TITULARITAT I ENSENYAMENT. CURS 2015-16

	Total	Centres públics	Centres privats
Total ensenyaments règim especial	19097	18667	430
Total ensenyaments d'arts plàstiques i disseny	269	269	0
Cicles formatius d'Arts Plàstiques i Disseny - grau mitjà	82	82	0
Cicles formatius d'Arts Plàstiques i Disseny - grau superior	187	187	0

	Total	Centres públics	Centres privats
Total EE de música	1699	1324	375
EE. elementals de música	1019	644	375
EE. professionals de música	545	545	0
EE. superiors de música - LOE	135	135	0
Total EE de dansa	280	225	55
EE. elementals de dansa	171	136	35
EE. professionals de dansa	109	89	20
EE. d'Art Dramàtic - LOE	71	71	0
Total EE idiomes	16463	16463	0
Nivell bàsic	6016	6016	0
Nivell intermedi	5125	5125	0
Nivell avançat	3373	3373	0
Nivell C1	710	710	0
Nivell C2	183	183	0
Nivell bàsic a distància	372	372	0
Nivell intermedi a distància	684	684	0
Total EE esportius	315	315	0
Ensenyaments esportius - grau mitjà	315	315	0

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 3. ALUMNAT MATRICULAT EN EDUCACIÓ D'ADULTS PER TITULARITAT I ENSENYAMENT. CURS 2015-16

	Total	Centres públics	Centres privats
Ensenyaments de caràcter formal	4963	4924	39
Total educació secundària per a persones adultes (presencial)	3502	3463	39
Preparació proves lliures per a títol de graduat ESO	10	10	0
Accés a la universitat per a majors de 25 anys	643	643	0
Preparació proves d'accés cicles grau mitjà	23	23	0
Preparació proves d'accés cicles grau superior	785	785	0
Ensenyaments de caràcter no formal	5315	5315	0
Llengua castellana per a immigrants	1581	1581	0
Llengua catalana	1045	1045	0
Altres ensenyaments de caràcter no formal	2689	2689	0

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 4. ALUMNAT MATRICULAT A CENTRES PÚBLICS. CURS 2015-16

	Illes Balears	Total estatal
TOTAL	64	67,8
Primer cicle - educ. infantil	59,3	51,4
Segon cicle - educ. infantil	62,6	67,7
Educ. primària	61,7	67,7
ESO	61	65,6
Batxillerat	72,2	76,2
CF formació bàsica	83,7	77,3
CFGM	83,9	75,4
CFGS	86,1	77,2
PQPI	.	54,1

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Juntament amb la Rioja, a les Illes Balears és on hi ha una major concentració d'alumnat estranger en el conjunt de centres escolars que imparteixen estudis de règim general (IAQSE, 2014). Tot i així, des del curs 2011-12 el percentatge ha passat del 14,7% al 13,2% (vegeu el quadre 5). Per altra banda, continua la tendència a la matriculació de l'alumnat estranger als centres públics. Es comptabilitza un total de 25.165 alumnes estrangers, un 13,2% del total dels alumnes (8,4% és el percentatge estatal), dels quals 19.519 estan matriculats a centres públics (un 15,8% dels alumnes) i 5.646 a centres privats (un 8,7% dels alumnes) (vegeu el quadre 6).

QUADRE 5. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER ALS ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL

	Curs 2015-16	Curs 2014-15	Curs 2013-14	Curs 2012-13	Curs 2011-12	Curs 2004-05
Estatl	8,4	8,6	8,8	9,1	9,5	6,5
Illes Balears	13,2	14,1	14,4	14,6	14,7	11,1

QUADRE 6. EVOLUCIÓ DE LA MATRICULACIÓ D'ALUMNAT ESTRANGER ALS ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL

Total centres		
Estatl	8,4	715846
Illes Balears	13,2	25165
Centres públics		
Estatl	10	581663
Illes Balears	15,8	19519
Centres privats		
Estatl	5,1	134183
Illes Balears	8,7	5646

Font: Estadística de las enseñanzas no universitarias. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Continuant amb la tendència d'anys anteriors, les taxes d'escolarització als ensenyaments no obligatoris són més baixes que les estatals. La taxa bruta d'escolarització de primer cycle d'educació infantil a les Balears continua sent inferior a l'estatal. Es manté la tendència a la baixa escolarització dels nins en aquesta franja d'edat (0-3). Pel que fa a l'edat dels 2 anys, la taxa neta a Balears el curs 2013-14 és de 35,4%, més de 16 punts inferior a l'estatal, tot i que triplica la taxa autonòmica de fa deu anys.

El nombre mitjà d'anys d'escolarització dels infants de 0 a 5 anys a les Balears continua sense superar els 3,5 anys, mantenint-se per tant el conjunt de comunitats autònomes més desavantatjades en aquest sentit, juntament amb Canàries, Ceuta, Melilla, Navarra, Extremadura, Astúries, Múrcia i Castella i Lleó (vegeu el quadre 7).

QUADRE 7. TAXES NETES D'ESCOLARITZACIÓ I NOMBRE MITJÀ D'ANYS D'ESCOLARITAT A EDUCACIÓ INFANTIL

	Taxa neta als 2 anys ⁽¹⁾			Nombre mitjà d'anys d'escolaritzat a educació infantil		
	2003-04	2008-09	2013-14	2003-04	2008-09	2013-14
TOTAL	24,8	41,5	52,1	3,4	3,7	3,9
Balears (Illes)	10,8	19,1	35,4	3,2	3,2	3,5

⁽¹⁾ S'inclou l'alumnat d'educació infantil i el d'educació especial d'aquesta edat escolaritzat en centres i unitats específiques d'e. especial.

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

Pel que fa a les taxes netes entre els 0 i els 2 anys, estam més de deu punts per davall les taxes estatals. La taxa als 0, 1 i 2 anys és del 6,8, 24,4 i 35,4, respectivament (3, 10 i 12 punts inferiors a les estatals). La major part de la matrícula, un 69,8%, es dona a centres públics (vegeu quadre 8).

QUADRE 8. TAXES NETES D'ESCOLARITAT ALS 0, 1 I 2 ANYS I DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE L'ALUMNAT D'AQUESTES EDATS SEGONS LA TITULARITAT DEL CENTRE ⁽¹⁾

	Taxa neta d'escolaritzat			% Alumnat de primer cycle		
	0-2 anys	0 anys	1 any	2 anys	Centres públics	Centres privats
TOTAL	32,8	10,0	34,1	52,1	51,6	48,4
Balears (Illes)	22,6	6,8	24,4	35,4	69,8	30,2

⁽¹⁾ En centres autoritzats per l'administració educativa. Comprèn educ. infantil i educ. especial d'aquestes edats.

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

L'esperança de vida escolar, entesa com el nombre total d'anys que un infant podria passar dins el sistema educatiu,¹ ha anat incrementant-se en els darrers anys a Espanya pel que fa als ensenyaments no universitaris, i en major mesura al conjunt de l'Estat que a les Balears. Tot i la millora en el període entre 2008 i 2014 i una equiparació entre homes i dones al curs 2013-14, aquesta variable

¹ En el supòsit que la probabilitat que sigui matriculat a l'escola a una determinada edat coincideixi amb les taxes de matrícula efectives corresponents a aquest grup d'edat.

sempre es manté sota la mitjana estatal. La situació s'agreuja en l'ensenyament universitari, atès que la taxa no assoleix ni la meitat de la taxa estatal (vegeu el quadre 9).

QUADRE 9. ESPERANÇA DE VIDA ESCOLAR EN EL SISTEMA EDUCATIU ALS 6 ANYS ⁽¹⁾

	Total		E. no universitària		E. universitària	
	2008-09	2013-14	2008-09	2013-14	2008-09	2013-14
Total						
Estatal	16,0	17,4	13,4	14,4	2,5	3,0
Illes Balears	13,8	15,0	11,2	13,6	2,5	1,3
Homes						
Estatal	15,5	17,1	12,9	14,4	2,5	2,7
Illes Balears	13,4	14,7	10,9	13,6	2,5	1,1
Dones						
Estatal	16,5	17,7	14,0	14,4	2,5	3,4
Illes Balears	14,2	15,2	11,6	13,6	2,5	1,6

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

Pel que fa a les taxes netes d'escolarització als ensenyaments de secundària no obligatòria, continua l'augment progressiu a tot l'Estat, però no al mateix ritme en el cas de Balears. Les taxes autonòmiques segueixen sent més baixes que les estatals als 16, 17 i 18 anys, especialment als 18 anys, que és 25 punts més baixa que la mitjana estatal. Concretament, la taxa als 16 anys a les Illes Balears al curs 2013-14 és de 85,5, inferior a les dels cursos anteriors (al curs 2011-12 era del 87,5 i al curs 2012-13, del 86,6) (vegeu el quadre 10).

QUADRE 10. TAXES NETES D'ESCOLARITZACIÓ EN EDATS POSTOBLIGATÒRIES EN EL SISTEMA EDUCATIU I FORMATIU ⁽¹⁾

	16 anys		17 anys		18 anys	
	2008-09	2013-14	2008-09	2013-14	2008-09	2013-14
Total						
Estatal	91,5	96,6	80,6	90,1	68,3	79,9
Illes Balears	85,1	85,5	70,2	79,2	48,4	55,7
Homes						
Estatal	89,5	96,2	76,5	88,9	63,2	78,2
Illes Balears	84,6	85,2	66,9	77,3	46,0	56,3
Dones						
Estatal	93,6	97,0	85,0	91,3	73,7	81,7
Illes Balears	85,6	85,9	73,8	81,3	50,8	55,1

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

La taxa d'idoneïtat és el percentatge d'alumnat que es troba matriculat en el curs que teòricament correspon a la seva edat. Aquesta taxa als 12 anys (alumnat que està matriculat a primer d'ESO) també

ens indica el percentatge d'estudiants d'aquesta edat que ha completat l'educació primària. Les dades del curs 2013-14 mostren una clara tendència a taxes més baixes a les Balears i un increment de la distància amb les taxes estatals a mesura que s'incrementa l'edat. Als 8 anys la taxa és 1,5 punts inferior a l'estatal, 3,5 punts als 9 anys i així successivament fins a arribar als 16 anys que és més de 6 punts més baixa (8 en el cas dels homes). La situació dels homes és encara més desfavorable: si la taxa als 16 anys del homes és del 51,2%, en el cas de les dones és del 63,2% (vegeu el quadre 11).

QUADRE 11. TAXES D'IDONEÏTAT EN LES EDATS DE 8, 10, 12, 14 I 15 ANYS PER SEXE

	8 anys		10 anys		12 anys		14 anys		15 anys	
	2003-04	2013-14	2003-04	2013-14	2003-04	2013-14	2003-04	2013-14	2003-04	2013-14
Total										
Estat	94,4	93,7	90,8	89,5	85,0	84,9	70,1	71,0	59,4	63,6
Illes Balears	90,9	92,1	85,4	85,9	76,7	79,4	63,2	65,9	51,8	57,0
Homes										
Estat	93,4	92,9	89,3	88,2	82,1	82,7	64,3	67,0	53,0	59,0
Illes Balears	89,4	91,2	82,9	83,9	72,4	76,2	57,1	61,0	45,7	51,2
Dones										
Estat	95,4	94,5	92,5	90,9	88,0	87,3	76,2	75,3	66,0	68,5
Illes Balears	92,5	93,1	87,9	88,2	81,4	82,7	69,4	71,1	58,3	63,2

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

La variable idoneïtat la podem explicar a partir del grau de repeticions de curs, i aquesta és molt significativa a les Balears. Un 5% de l'alumnat de segon de primària repeteix curs (un 6,5% al curs anterior), un 7% en els centres públics. A l'ensenyament concertat la repetició de curs generalment sol ser inferior. Entre nins i nines també trobem diferències: repeteix un 5,1% de les nines i un 6,7% dels nins (vegeu el quadre 12).

QUADRE 12. PERCENTATGE D'ALUMNAT REPETIDOR AL DARRER CURS DE CADA CICLE D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA. CURS 2013-14

	SEGON CURS			QUART CURS			SISÈ CURS		
	TOTAL	Nins	Nines	TOTAL	Nins	Nines	TOTAL	Nins	Nines
TOTAL	4,4	5,0	3,8	3,9	4,2	3,4	4,3	4,9	3,6
Balears (Illes)	5,9	6,7	5,1	5,4	5,8	4,8	5,1	5,6	4,5
	Centres públics	Centres privats		Centres públics	Centres privats		Centres públics	Centres privats	
		Ens. concertada	Ens. no concertada		Ens. concertada	Ens. no concertada		Ens. concertada	Ens. no concertada
TOTAL	5,4	2,5	0,7	4,5	2,8	0,6	4,7	3,7	1,1
Balears (Illes)	7,0	4,5	0,2	6,1	4,5	0,5	5,6	4,8	0,2

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

Aquesta tendència es manté als estudis d'ESO, tot i que la distància amb els percentatges estatals no supera els dos punts. És al primer curs d'ESO on trobem el nivell més alt de repeticions (gairebé el 14%) i més accentuat en el cas dels homes: un 16,3% dels estudiants homes a primer d'ESO repeteix curs (vegeu el quadre 13).

QUADRE 13. PERCENTATGE D'ALUMNAT REPETIDOR A ESO PER SEXE. CURS 2013-14

	PRIMER CURS			SEGON CURS			TERCER CURS			QUART CURS		
	Total	homes	dones	Total	homes	dones	Total	homes	dones	Total	homes	dones
TOTAL	11,8	13,8	9,7	10,7	12,2	9,1	11,3	12,7	9,9	9,5	11,3	7,8
Balears (Illes)	13,8	16,3	11,0	11,2	12,3	10,0	12,5	13,9	11,1	11,0	13,2	8,9

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016.

Les baixes taxes de graduació es mantenen tot i que amb una distància de les taxes estatals inferior a la de cursos anteriors. Al curs 2012-13, un 73% de l'alumnat matriculat a ESO (incloent els mòduls voluntaris i l'ensenyament d'adults) es va graduar, però només un 68,3% en el cas dels homes (vegeu els quadres 14 i 15).

QUADRE 14. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE L'ALUMNAT QUE SURT D'ESO SEGONS EL RESULTAT OBTINGUT. CURS 2012-13

	% AMB TÍTOL DE GRADUAT EN SECUNDÀRIA			% SENSE TÍTOL DE GRADUAT EN SECUNDÀRIA		
	homes	dones	Total	homes	dones	dones
TOTAL	77,6	72,9	82,4	22,4	27,1	17,6
Balears (Illes)	73,8	68,3	79,5	26,2	31,7	20,5

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

Les taxes de graduació als estudis postobligatoris són notablement més baixes que les estatals, quasi 14 punts menys al batxillerat i 3 punts als cicles formatius de grau mitjà. La taxa de graduació dels homes és del 33,2, 13 punts inferior a la taxa estatal però també 13 punts inferior a la taxa autonòmica corresponent a les dones. Tant les taxes estatals com autonòmiques mantenen un ritme d'ascens progressiu des del curs 2003-04 (vegeu el quadre 15).

Si bé als cicles formatius de grau mitjà les taxes de graduació són inferiors a les estatals, la distància no supera els 3 punts. És als cicles formatius de grau superior on trobem diferències molt més remarcables. De fet, com apuntàvem a l'anterior informe (Pascual, 2015), al conjunt de l'Estat les menors taxes de titulació en cicles formatius de grau superior les presenten Illes Balears (12,6%), Ceuta (15,2%), Extremadura (17,0%) i Melilla (18,0%) (MECD, 2015). Les taxes estatals dupliquen les autonòmiques en el grau superior, però, igual que al grau mitjà, malgrat siguin baixes, han anat incrementant-se als darrers anys (vegeu el quadre 15).

QUADRE 15. TAXA BRUTA DE POBLACIÓ QUE ES GRADUA EN CADA ENSENYAMENT/TITULACIÓ. CURS 2012-13

	Graduat en ESO		Graduat en ESO		Bacxillerat / COU		Tècnic / Tècnic auxiliar (2)		Tècnic superior / Tècnic especialista (3)					
			Mòduls voluntaris	Adults (1)										
	2003-04	2008-09	2012-13	2012-13	2003-04	2008-09	2012-13	2003-04	2008-09	2012-13				
AMBDÓS SEXES														
TOTAL	71,3	73,0	75,4	3,7	13,2	45,2	45,4	53,4	16,3	17,3	21,7	17,0	17,4	24,0
Balears (Illes)	65,8	64,2	65,5	3,9	8,2	33,8	33,0	39,7	12,8	14,4	18,6	8,1	9,1	12,3
HOMES														
TOTAL	63,9	67,1	70,5	4,9	14,8	36,9	38,1	46,9	15,2	16,0	21,2	15,3	15,3	21,9
Balears (Illes)	58,5	56,9	59,3	5,1	8,6	26,8	27,1	33,2	12,1	12,8	17,8	7,3	8,3	11,2
DONES														
TOTAL	79,1	79,4	80,6	2,4	11,6	53,9	53,1	60,3	17,5	18,6	22,2	18,9	19,6	26,3
Balears (Illes)	73,4	71,7	72,2	2,7	7,9	41,1	39,3	46,4	13,5	16,2	19,4	8,8	9,8	13,5

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

L'indicador d'abandonament educatiu es mesura a partir del percentatge de joves entre 18 i 24 anys que, no havent completat els estudis de secundària de segona etapa, tampoc segueixen cap tipus d'educació-formació. És en aquest indicador on trobem, en concordança amb les baixes taxes d'escolarització i graduació en secundària, una situació molt deficitària a les Balears, amb la taxa més alta de tot l'Estat. Tot i el lleuger canvi d'aquesta tendència, la taxa autonòmica continua molt per davall l'estatal: a Balears l'abandonament és 11 punts superior a la mitjana estatal i qui es troba en situació de major vulnerabilitat són els estudiants homes: la taxa autonòmica dels homes és 11 punts superior a la de les dones (vegeu el quadre 16).

QUADRE 16. PERCENTATGE DE PERSONES DE 18 A 24 ANYS QUE NO HAN COMPLETAT EL NIVELL D'ENSENYAMENT SECUNDARI DE SEGONA ETAPA I NO SEGUEIX CAP TIPUS D'EDUCACIÓ-FORMACIÓ, PER SEXE

	TOTAL			HOMES			DONES		
	2004	2009	2014	2004	2009	2014	2004	2009	2014
Estat	32,2	30,9	21,9	39,0	37,4	25,6	25,0	24,1	18,1
Illes Balears	42,2	40,3	32,1	50,5	45,9	37,6	33,3	34,3	26,2

NOTA: calculat amb la metodologia establerta per Eurostat basant-se en mitjanes anuals de dades trimestrals.

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

D'acord amb l'alt nivell d'abandonament, el nivell formatiu de la població de 20 a 24 anys que ha assolit els estudis secundaris de segona etapa al 2014 és molt deficitari. Només un 54,5% dels joves ha assolit aquest nivell d'estudis (0,6 punts menys que el curs anterior): 11,3 punts menys que al conjunt de l'Estat. La distància entre les dones i els homes s'ha ampliat exponencialment havent-hi 17,9 punts de diferència entre els dos grups (la taxa de les dones és del 63,4 i la dels homes 45,5). La taxa de les dones i dels homes ha augmentat 4,2 i 6,6 punts respectivament (vegeu el quadre 17).

QUADRE 17. NIVELL DE FORMACIÓ DE LA POBLACIÓ JOVE: PERCENTATGE DE POBLACIÓ DE 20 A 24 ANYS QUE HA ASSOLIT ALMENYS EL NIVELL D'E. SECUNDÀRIA DE SEGONA ETAPA

	TOTAL			HOMES			DONES		
	2004	2009	2014	2004	2009	2014	2004	2009	2014
Estat	61,1	60,3	65,8	54,1	53,0	60,4	68,5	67,8	71,4
Illes Balears	51,6	47,3	54,5	40,9	41,3	45,5	62,6	53,4	63,4

NOTA: calculat amb la metodologia establerta per Eurostat basant-se en mitjanes anuals de dades trimestrals.

(1) Les dades s'han de prendre amb precaució, atès que les derivades de grandàries mostrals petites estan afectades per forts errors de mostreig. Resultats calculats a partir de les xifres de població de l'INE.

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016.

Els indicadors de fracàs i l'abandonament dels estudis postobligatoris poden relacionar-se directament amb els indicadors de context (CECS, 2013). A continuació farem una revisió d'alguns d'aquests indicadors vinculats a l'entorn laboral: taxes d'activitat, ocupació i atur.

Les taxes d'activitat a Balears superen les taxes estatals, principalment al segon i tercer trimestre, amb una distància de 8 i 9 punts respectivament. Al tercer trimestre de 2015, la taxa d'activitat (població en edat laboral amb disponibilitat per fer feina) a Balears és del 68,69 i en el cas dels homes del 74,40. Pel que fa als menors de 25 anys, les taxes també superen les estatals durant tot l'any, però el major increment es dona sempre entre els mesos de juliol i setembre (tercer trimestre) amb una taxa que arriba al 53,15, distanciant-se de la taxa estatal en 12 punts. Els homes en el mateix trimestre arriben a tenir una taxa del 59,14 (vegeu el quadre 18).

QUADRE 18. TAXES D'ACTIVITAT PER EDAT I SEXE (DADES TRIMESTRALS)

	TOTAL								
	2016T1	2015T4	2015T3	2015T2	2015T1	2014T4	2014T3	2014T2	2014T1
Total									
Estat	59,29	59,43	59,50	59,79	59,45	59,77	59,53	59,63	59,46
Illes Balears	63,95	64,34	68,69	67,24	62,82	63,23	67,87	66,77	61,68
Homes									
Estat	65,25	65,37	65,90	65,84	65,66	65,95	66,02	65,86	65,48
Illes Balears	69,84	69,20	74,40	71,69	68,35	69,26	73,74	72,59	67,61
Dones									
Estat	53,64	53,79	53,42	54,03	53,55	53,90	53,35	53,71	53,75
Illes Balears	58,16	59,56	63,09	62,85	57,37	57,31	62,09	61,04	55,83

	Menors de 25 anys								
	2016T1	2015T4	2015T3	2015T2	2015T1	2014T4	2014T3	2014T2	2014T1
Total									
Estat	36,07	37,19	41,10	38,86	37,90	39,02	41,06	39,11	39,18
Illes Balears	40,20	41,95	53,15	44,65	40,73	39,76	52,51	42,34	37,02
Homes									
Estat	38,28	39,32	42,83	40,26	40,04	40,36	43,26	41,26	41,06
Illes Balears	46,86	47,12	59,14	45,41	39,83	44,63	57,14	42,89	41,05
Dones									
Estat	33,75	34,96	39,30	37,41	35,67	37,63	38,76	36,87	37,23
Illes Balears	33,35	36,63	47,00	43,86	41,65	34,76	47,77	41,78	32,89

Font: INE. Encuesta de Población Activa.

D'acord amb la tendència iniciada al 2014, l'any 2015 les taxes d'atur són inferiors a les estatals: entre 6 i 8 punts al segon i tercer trimestre respectivament. La taxa d'atur de les dones al tercer trimestre baixa fins al 12,09%, 10 punts menys que la taxa estatal (vegeu el quadre 19).

L'atur entre els menors de 25 anys també ha baixat durant la temporada turística de 2015. A partir del segon semestre, com als anys anteriors, l'atur és 6 punts més baix, tot i que es manté la taxa del

43,22. Al tercer trimestre és de 31,86, 7 punts inferior a la taxa de l'any anterior i 15 punts inferior a la taxa estatal del mateix any (vegeu el quadre 19).

QUADRE 19. TAXES D'ATUR PER EDAT I SEXE (DADES TRIMESTRALS)

	TOTAL								
	2016T1	2015T4	2015T3	2015T2	2015T1	2014T4	2014T3	2014T2	2014T1
Total									
Estatal	21,00	20,90	21,18	22,37	23,78	23,70	23,67	24,47	25,93
Illes Balears	18,41	17,02	13,88	16,45	22,29	18,88	15,94	19,04	26,70
Homes									
Estatal	19,45	19,49	19,90	20,96	22,74	22,80	22,53	23,70	25,37
Illes Balears	18,58	17,28	15,43	15,30	21,65	19,92	17,55	20,55	27,97
Dones									
Estatal	22,78	22,52	22,69	24,01	24,98	24,74	25,01	25,38	26,57
Illes Balears	18,20	16,72	12,09	17,75	23,03	17,64	14,06	17,29	25,19

	Menors de 25 anys								
	2016T1	2015T4	2015T3	2015T2	2015T1	2014T4	2014T3	2014T2	2014T1
Total									
Estatal	46,50	46,24	46,58	49,22	51,36	51,80	52,39	53,12	55,49
Illes Balears	53,01	44,66	31,86	43,22	51,94	44,07	38,85	44,08	53,17
Homes									
Estatal	45,66	45,39	46,65	50,04	52,56	51,57	52,33	53,78	56,04
Illes Balears	55,09	52,26	36,90	44,84	56,62	47,10	38,71	38,67	48,73
Dones									
Estatal	47,49	47,24	46,50	48,29	49,96	52,07	52,47	52,35	54,85
Illes Balears	50,01	34,60	25,34	41,50	47,35	40,09	39,02	49,76	58,83

Font: INE. Encuesta de Población Activa.

El mercat laboral situa les Balears entre les set comunitats autònomes amb les taxes més baixes d'atur entre la població jove (MECD, 2015). Tot i així, la vulnerabilitat d'aquests joves actius és alta si mirem les taxes d'atur de la població activa general i comprovem que a més nivell educatiu menor nivell d'atur i major nivell d'ocupació. Les taxes més altes les tenen aquells que no han superat els estudis de secundària postobligatòria i les més baixes els que tenen titulacions superiors (vegeu els quadres 20 i 21).

El nivell educatiu de la població activa és inferior a la mitjana estatal, tot i la lleu millora dels darrers anys. L'any 2016 un 29,4% de la població activa de Balears (35,3% de les dones) té estudis universitaris, situant-se 8,6 punts per sota el percentatge estatal (vegeu el quadre 22).

QUADRE 20. TAXES D'ATUR DE LA POBLACIÓ DE 25-64 ANYS, SEGONS NIVELL DE FORMACIÓ ASSOLIT, PER SEXE. ANY 2014

	Total	Inferior a 2a etapa d'e. secundària	2a etapa d'educació secundària	Educació superior
Total				
Estatal	22,4	31,4	21,6	13,8
Illes Balears	18,2	23,5	16,4	12,1
Homes				
Estatal	21,5	30,1	19,4	12,3
Illes Balears	19,8	25,1	18,4	10,8
Dones				
Estatal	23,4	33,3	24,1	15,2
Illes Balears	16,3	21,0	14,3	13,1

^- Els resultats estan basats en mitjanes anuals de dades trimestrals.

^- Les dades s'han de prendre amb precaució, atès que les derivades de grandàries mostrals petites estan afectades per forts errors de mostreig.

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

QUADRE 21. TAXES D'OCUPACIÓ DE LA POBLACIÓ DE 25 A 64 ANYS, SEGONS NIVELL DE FORMACIÓ ASSOLIT, PER EDAT I SEXE. ANY 2014.

	Total		Inferior a 2a etapa d'e. secundària		2a etapa d'educació secundària		Educació superior	
	25-64 anys	25-34 anys	25-64 anys	25-34 anys	25-64 anys	25-34 anys	25-64 anys	25-34 anys
Total								
Estatal	62,7	65,3	49,4	55,1	65,9	65,2	77,2	73,7
Illes Balears	68,6	70,7	59,3	63,8	73,6	74,6	79,7	76,2
Homes								
Estatal	68,2	67,8	57,4	60,3	71,6	69,7	80,8	75,1
Illes Balears	71,8	70,6	65,4	67,8	74,2	70,8	82,4	76,6
Dones								
Estatal	57,1	62,7	40,7	47,9	60,1	60,6	74,0	72,6
Illes Balears	65,3	70,9	52,2	57,5	72,9	78,9	77,5	76,0

^- Els resultats estan basats en mitjanes anuals de dades trimestrals.

^- Les dades s'han de prendre amb precaució, atès que les derivades de grandàries mostrals petites estan afectades per forts errors de mostreig.

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016

A les Balears, la inversió per alumne és de 4.817 euros (centres públics i concertats) i de 5.623 si ens referim només a l'alumnat de centres públics. La despesa pública general per alumne (de centres públics i concertats) sol ser superior a la mitjana espanyola, 248 euros més l'any 2013 (103 menys que el curs anterior) (vegeu el quadre 23).

Pel que fa al nombre mitjà d'alumnes per professor, les dades mostren una situació favorable a tots els nivells educatius (vegeu el quadre 25).

QUADRE 22. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA POBLACIÓ ACTIVA PER NIVELL FORMATIU ASSOLIT. DADES ESTATALS I DE LES ILLES BALEARS

		Total		Homes		Dones	
		Estatl	Illes Balears	Estatl	Illes Balears	Estatl	Illes Balears
Total		100	100	100	100	100	100
Analfabets	2016	0,4	1,0	0,3	1,0	0,4	1,0
	2015	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
	2014	0,4	0,4	0,4	0,7	0,4	..
Estudis primaris incomplets	2016	1,4	1,4	1,7	1,2	1,1	1,7
	2015	1,4	1,6	1,6	2,1	1,2	1,1
	2014	1,6	1,5	1,8	1,8	1,5	1,1
Educació primària	2016	6,6	4,6	7,4	4,9	5,6	4,1
	2015	7,0	6,2	7,7	6,3	6,1	6,1
	2014	7,9	6,4	8,8	7,2	6,9	5,6
Educació secundària primera etapa	2016	29,9	35,1	33,6	40,3	25,7	28,9
	2015	30,2	35,4	33,5	40,3	26,4	29,5
	2014	29,9	35,9	33,2	40,4	26,2	30,5
Educació secundària segona etapa	2016	13,8	17,4	13,9	16,7	13,5	18,3
	2015	14,0	18,0	14,2	16,6	13,9	19,7
	2014	13,8	16,9	13,7	17,1	13,9	16,7
Segunda etapa d'educació secundària amb orientació professional ⁽²⁾	2016	9,9	11,1	9,5	11,5	10,4	10,7
	2015	9,6	9,7	9,3	10,0	9,9	9,4
	2014	9,3	9,0	8,8	9,1	9,9	9,0
Educació superior, excepte doctorat	2016	38,0	29,4	33,5	24,4	43,2	35,3
	2015	37,4	28,7	33,2	24,3	42,2	33,9
	2014	37,0	29,9	33,3	23,8	41,2	37,2

* Trimestre I de cada any

Font: INE. Encuesta de Población Activa.ç

QUADRE 23. DESPESA PÚBLICA PER ALUMNE EN ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI (1)

	Despesa pública per alumne públic i concertat (en euros)			Inferior a 2a etapa d'e. secundària		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Total	5.210	4.729	4.569	6.062	5.430	5.231
Illes Balears	5.637	4.920	4.817	6.751	5.796	5.623

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 24. PERCENTATGE D'ALUMNAT BECAT I IMPORT MITJÀ PER BECARI A BATXILLERAT I FORMACIÓ PROFESSIONAL

	TOTAL		BATXILLERAT		FORMACIÓ PROFESSIONAL (I)	
	% alumnat becat	Import mitjà becarí (euros)	% alumnat becat	Import mitjà becarí (euros)	% alumnat becat	Import mitjà becarí (euros)
Curs 2011-12						
Estatal	31,6	1.349,7	31,7	1.214,9	31,4	1.491,6
Illes Balears	14,2	1.305,6	11,4	1.171,0	17,5	1.413,1
Curs 2012-13						
Estatal	29,3	1.273,1	29,9	1.143,6	28,7	1.411,7
Illes Balears	13,0	1.227,1	10,0	1.081,3	16,6	1.333,9
Curs 2013-14						
Estatal	27,5	1.410,4	28,2	1.430,0	26,8	1.389,9
Illes Balears	12,0	1.427,6	10,3	1.448,9	13,9	1.409,9

(I) Inclou cicles formatius de formació professional i d'arts plàstiques i disseny

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

QUADRE 25. NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER PROFESSOR EN EQUIVALENTS A TEMPS COMPLET, PER TIPOLOGIA DE CENTRE I TITULARITAT

	TOTAL	Centres educ. infantil	Centres educ. primària	Centres educ. primària i ESO	Centres ESO i/o batxillerat i/o FP	Centres educ. primària, ESO i Batx./FP	Centres específics educ. especial
Total							
Estatal	12,7	9,6	13,3	14,5	11,1	16,3	4,0
Illes Balears	11,8	10,0	12,6	13,8	9,5	15,7	3,6
Centres públics							
Estatal	11,8	9,0	13,3	9,3	10,9	8,9	3,5
Illes Balears	10,9	9,1	12,6	-	9,4	-	3,9
Centres privats							
Estatal	15,1	10,4	14,6	15,8	14,0	16,4	4,6
Illes Balears	13,9	12,2	12,5	13,8	13,9	15,7	3,6

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edición 2016. Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

La despesa per alumne becat a les Balears s'equipara i supera lleugerament la quantitat mitjana de l'Estat, però el percentatge d'alumnat receptor no arriba a la meitat de la mitjana estatal. Al curs 2013-14 aquesta despesa és de 1.427,6 euros, però només arriba a un 12% de l'alumnat de

secundària postobligatòria, 10,3% en el cas del batxillerat. Concretament, als estudis de formació professional hem passat del 17,5% del curs 2011-12 al 13,9% del curs 2013-14 (vegeu el quadre 24).

2. CONCLUSIONS

Així com apuntàvem al darrer informe, un factor imprescindible per a la mobilitat social i el desenvolupament socioeconòmic és l'assoliment del nivell de secundària no obligatòria. A les Balears, la revisió sistemàtica dels principals indicadors d'escolarització, context i resultats ens acosta a una realitat no gaire encoratjadora, constatant-se diferències significatives amb el conjunt de l'Estat.

- Les taxes d'escolarització són baixes al primer cicle d'educació infantil.
- L'esperança de vida escolar és baixa.
- Les taxes d'admissió i graduació són baixes i les taxes de repetició de curs altes.
- Continua sent alt el percentatge d'alumnat estranger als estudis de règim general, a pesar que les variacions interanuals no són tan significatives com les dels darrers anys.
- És destacable la presència de l'escola privada als nivells d'infantil, primària, ESO i batxillerat per sobre del conjunt de l'Estat.
- Encapçalem la llista de comunitats amb més abandonament escolar prematur.
 - Les taxes d'escolarització i graduació als estudis postobligatoris són baixes.
 - Una bona part de l'alumnat no inicia la secundària postobligatòria i, quan ho fa, no finalitza els estudis.
 - La despesa en beques destinades a l'alumnat de secundària postobligatòria és inferior a la mitjana estatal.
- El nivell formatiu de la població adulta en general i activa en concret és inferior a la del conjunt de l'Estat.

La representació gràfica del nivell educatiu dels joves a Espanya mostra una estructura molt característica: la concentració als extrems, tant als nivells baixos com als nivells alts, que contrasta amb la carència al nivell educatiu mitjà. Aquesta polaritat es pot relacionar amb el desajust entre l'oferta i la demanda de qualificació, fent palesa la necessitat d'un impuls a la formació professional, així com de la connexió entre el sistema educatiu i el productiu (CES, 2014).

A més, a les Balears, l'entorn laboral estacional condiona notablement la realitat escolar de l'alumnat i les seves famílies. Si bé aquestes circumstàncies situen les Balears entre les set comunitats autònomes

amb les taxes més baixes d'atur entre la població jove (MECD, 2015), aquest mateix fet té com a contrapartida la temporalitat i els seus efectes sobre els itineraris formatius dels treballadors menors de 25 anys. De fet, la vulnerabilitat d'aquests joves actius és alta si analitzem les taxes d'atur de la població activa general i comprovem que a menor nivell educatiu, major nivell d'atur i menor nivell d'ocupació. Les taxes més altes d'atur les tenen aquells treballadors que no han superat els estudis de secundària postobligatòria i les més baixes, els que tenen titulacions superiors.

Davant la necessitat d'evitar la pèrdua de l'alumnat més vulnerable, fent més accessible el sistema educatiu als alumnes amb més dificultats, cal plantejar-se quins elements del sistema tenen major influència en la millora dels resultats del sistema educatiu. Quines serien les claus de la recuperació o la superació dels obstacles existents?

En primer lloc, hauríem d'orientar l'atenció al moment en què s'inicien les problemàtiques, ja que és en l'educació primària quan comencen a manifestar-se alguns dels problemes que finalment deriven en fracàs escolar a ESO (CES, 2015). En segon lloc, el fracàs escolar no el podem desvincular del grau d'equitat del sistema educatiu: «en l'educació bàsica, el fracàs té un component d'equitat i d'igualtat que no es pot defugir» (Tiana, 2015, p. 186). Des d'aquest punt de vista, els efectes del fracàs escolar no es podran evitar mentre no augmentin els nivells d'equitat. I els resultats educatius espanyols (també a les Balears) mostren que els nivells d'equitat han minvat entre 2003 i 2012. En aquest sentit, d'entre les propostes que Tiana (2015) planteja per reduir el fracàs i l'abandonament escolar destaquen les següents:

- La necessitat de revisar el model de repetició de curss, avançant la detecció primerenca de problemes d'aprenentatge i oferint sistemes d'atenció ajustada.
- La necessitat de posar en marxa estratègies per combatre l'abandonament primerenc, fomentant la continuïtat dels estudis postobligatoris.
- La necessitat de reduir el cost d'oportunitat de l'estudi mitjançant una política de beques ajustada.

Per a assolir aquests reptes, seria necessari revisar no només la suficiència i adequació dels recursos sinó conèixer aquelles pràctiques que es duen a terme als centres educatius on el nivell d'abandonament ha minvat als darrers anys i els resultats han millorat. Caldria «prendre una sendera d'avenç constant» (Tiana, 2015, p. 189), un impuls que ajudés a fugir de l'estancament que suposa l'enquistament de determinades problemàtiques adherides al nostre sistema educatiu. Aquest seria el repte principal.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

CES (2014). «Calidad de vida y cohesión social» (p. 425-656). A *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral España 2014*. Madrid: Consejo económico y social de España.

CES (2015). «Calidad de vida y cohesión social» (p. 465-692). A *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral España 2015*. Madrid: Consejo económico y social de España.

Conselleria d'Educació i Universitat (2014). Indicadors del sistema educatiu de les Illes Balears. Palma: Institut d'Avaluació i Qualitat de les Illes Balears (IAQSE).

MECD (2015). Sistema Estatal de Indicadores de la Educación. Edición 2015. Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

MECD (2016a). Estadísticas de la educación. Enseñanzas no universitarias. Curs 2015-2016. Dades avanç. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Estadística y Estudios.

MECD (2016b). Las cifras de la educación en España. Curso 2013-2014. Edición 2015. Madrid: Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

MECD (2016c). Datos y cifras. Curso escolar 2015-16. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Estadística y Estudios.

MECD (2016d). Sistema estatal de indicadores de la educación. Edición 2016. Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

Pascual, B. (2016). El sistema escolar a les Illes Balears en xifres 2015. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*. Palma: Fundació Guillem Cifre de Colonya / Universitat de les Illes Balears.

Tiana, A. (2015). «La educación: retos y propuestas» (p. 177-199). A *Informe España 2015*. Madrid: Centro de Estudios del Cambio Social / Fundación Encuentro.